

OIKEUSLAITOSTYÖRYHMÄLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista Viite: VN/34680/2022

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) kiittää mahdollisuudesta lausua alustavista toimenpide-ehdotuksista.

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Yleisesti Tuomariliitto toteaa, että Oikeuslaitostyöryhmän esittämiin tavoitteisiin ja toimenpide-ehdotusten taustalla oleviin tavoitetiloihin on helppo yhtyä. Kaikkien toteutettavien toimenpiteiden tavoitteeksi on asetettava oikeusvaltion ja tuomioistuinten riippumattomuuden vahvistaminen ja oikeuslaitoksen toimintamahdollisuuksien turvaaminen. Perustuslain ja muun lainsäädännön edellyttämät muutokset oikeusvaltion ja tuomioistuinten riippumattomuuden vahvistamiseksi on toteutettava. Oikeuslaitoksen rooli yhteiskunnan tärkeänä palveluntuottajana sekä näihin liittyvä palveluntuottamiskyky on tunnistettava nykyistä paremmin.

Osa toimenpide-ehdotuksista kuten Oikeuslaitoksen eri sektoreiden toimivuuden, sidosryhmätuntemuksen sekä yhteistyörakenteiden kehittäminen on mahdollista toteuttaa lyhyelläkin aikavälillä. Samoin esimerkiksi käytössä oleviin järjestelmiin (HAIPA; AIPA) tehtävät kehittämistoimenpiteet tulee toteuttaa kiireellisinä. Järjestelmiin tulee samassa yhteydessä saada apuvälineet luonteeltaan teknisiin ja laskennallisiin tarkastuksiin, jotka manuaalisesti suoritettuina ovat alttiita virheille ja vievät resursseja muusta toiminnasta. (Esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumisajat)

Oikeusprosessien toimivuutta käytännössä on tarkasteltava kriittisesti sekä säännösten että käytänteiden näkökulmasta. Esimerkiksi pitkät käsittelyajat ja prosessikynnyksen kohoaminen vaarantavat kansalaisten ja yhteisöjen oikeusturvaa ja heikentävät viime kädessä luottamusta oikeudenhoitoon.

Tuomariliitto huomauttaa, että toimenpide-ehdotukset tulee ryhmitellä laajempiin kokonaisuuksiin, jotta niiden vaikuttavuutta ja taloudellisia vaikutuksia olisi mahdollista realistisesti arvioida. Yksittäisiä toimenpide-ehdotuksia ei tule edistää toisistaan irrallisina, sillä se johtaa oikeuslaitoksen toiminnan pirstaloitumiseen ja heikentää toiminnan ennakoitavuutta. Toimenpide-ehdotuksissa on melko huonosti tuotu esille se, miltä osin ehdotukset sisältyvät jo vireillä oleviin lainsäädäntöhankkeisiin tai miltä osin ehdotuksia on vasta viime vuosina selvitetty ja niiden toteuttamisesta on syystä tai toisesta luovuttu. Resurssien käyttämistä tällaisiin hankkeisiin ei voida pitää perusteltuna.

Toimenpide-ehdotuksien toteuttamista tai niiden edistämistä ei tulisi sitoa poliittisten toimijoiden lyhyen aikavälin (hallitusohjelmakirjaukset) tavoitteisiin. Tuomariliitto katsoo, että oikeusvaltion ja tuomioistuinten riippumattomuuden vahvistamisen tulee tapahtua pysyvästi poliittisista painotuksista riippumatta.

Tekoälyyn liittyvien kehitysprojektien suhteen on toivottavaa, että uudistuksissa huomioidaan myös tekoälyn rajoitukset. Digitaalisten palveluiden osalta tulee muistaa palveluiden saatavuus ja tavoitettavuus asiakkaiden näkökulmasta. Oikeushallinnon asiakaskunnassa on laajalti henkilöitä, joiden osalta digitaalisissa valmiuksissa on puutteita iän, henkilökohtaisten ominaisuuksien tai taloudellisten olosuhteiden vuoksi. Palvelupisteistä puhuttaessa asiakkaalle tulisi tarjota mahdollisuus tavata virkailija ilman etäyhteyttä. Toisaalta lyhyelläkin tähtämellä erityistä hyötyä on saavutettavissa automatisoitavissa olevien tehtävien kartoittamisella ja turhien manuaalisten työvaiheiden karsimisella. Tuomariliitto pitää tärkeänä, että asiakasportaalien osalta otetaan käyttöön ainoastaan yksi asiointipalvelu, jossa asiakas voi hoitaa kaikki tuomioistuinasiat tuomioistuinlinjasta riippumatta.

Tuomariliitto on huolissaan hallinnonalalle kohdistettujen tuottavuusohjelman edellyttämien leikkausten sekä inflaation ja kustannusten nousun vaikutuksista. Tuomariliitto katsoo, kuten lakivaliokuntakin (LaVL 17/2024 vp), että oikeudenhoidon selonteon tavoitteista tulee pitää jatkossakin kiinni eikä säästövelvoitteita tule kohdistaa niiden toteuttamiseen. On tärkeää, ettei säästötoimia kohdisteta henkilöstöön, ja henkilöstön työhyvinvointiin panostetaan henkilöstön jaksamisen sekä oikeudenhoidon pito- ja vetovoiman tukemiseksi.

Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

Tuomariliitto pitää työryhmän tavoin tärkeänä, että rikosprosessiketjun toimijoiden henkilöresurssit tulee vakauttaa suhteessa toisiinsa sellaisiksi, ettei eri viranomaisvaiheisiin muodostu asioiden käsittelyn ruuhkautumista.

Yksittäisistä toimenpide-ehdotuksista Tuomariliitto nostaa esille numerot 5–7, 15-16 ja 18 ja 21.

Tuomariliitto huomauttaa toimenpide-ehdotuksen 5 osalta, että kahdelle erilliselle menettelylle (tuomioesitykseen päättyvä syyteneuvottelumenettely ja normaaliin haastehakemukseen päättyvä tunnustamismenettely) ei ole tarvetta, vaan menettelyt tulisi yhdenmukaistaa. Syyteneuvotteluun tulisi ohjautua enemmän asioita mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esitutkintaa.

Asian jäsennellyn käsittelyn edistämiseksi tulisi olla pääsääntö, että vastaajalta voitaisiin edellyttää, että hän ilmoittaa vastauksensa ja todistelun valmistelua edistävällä tarkkuudella eli siten, että asiassa voidaan tehokkaasti asianosaisten kesken ja tuomioistuimen toimesta määrittää riitaiset ja riidattomat seikat. Mahdollista muun muassa toimenpide-ehdotukseen 6 sisältyvää preklusiota rikosasioissa tulee arvioida yhdessä muiden rikosprosessin tehostamistoimien kanssa, sillä yksin se ei ole riittävä toimenpide.

Preklusion laajentamista hovioikeusvaiheeseen on perusteltua selvittää, koska preklusio voisi jättevöittää prosessia erityisesti laajoissa ja vakavissa rikosasioissa ilman, että puolustautumisoikeudet vaarantuvat. Preklusion laajentaminen alioikeusvaiheeseen tekemällä esitutkinnan loppulausunnosta velvoittavampi on sitä vastoin jo selvästi vaikeampi toteuttaa puolustautumisoikeudet (kuten itsekriminointisuoja) huomioon ottavalla tavalla.

Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain uudistamista varten on jo asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on muun ohessa selvittää sakon muuntorangaistuksen käytön laajentamismahdollisuudet. Työryhmän asettamisen yhteydessä tavoitteeksi ei kuitenkaan ole asetettu toimenpide-ehdotukseen 7 sisältyvää ehdotusta siitä, että kaikki viranomaisen määräämät sakot tulisi muuntaa vankeudeksi. Tähän ehdotukseen on jo sen kustannusvaikutusten johdosta suhtauduttava kriittisesti.

Toimenpide-ehdotuksen 15 osalta Tuomariliitto viittaa Helsingin hovioikeuden lausuntoon ja toteaa, että lautamiesjärjestelmän lakkauttamisen mahdollisuuden selvittämisen sijasta, lakkauttaminen tulee toteuttaa. Valintajärjestelmän uudistaminen ei ole vaihtoehto.

Tuomariliitto huomauttaa, että toimenpiteet 16 ja 18 eivät ole toteutettavissa samanaikaisesti. Jos muutoksenhakuaikaa lyhennetään 14 päiväksi, tarkoittaa tämä asianmukaisen valitusmahdollisuuden turvaamiseksi sitä, että julistetusta tuomiosta on laadittava tuomiojäljennös ennen tyytymättömyyden määräajan päättymistä. Tällöin toimenpide-ehdotus 16 jää merkityksettömäksi, eikä tämä olisi omiaan tuottamaan jäsennellyjä ratkaisuja. Käytännössä tämä tarkoittaisi julistettuihin tuomioihin liittyvien jälkitöiden hoitamista heti asiaa ratkaistaessa. Tämä johtaisi käräjäoikeuksissa käsiteltävien rikosasioiden osalta käsittelyaikojen merkittävään pidentymiseen, kun yhdessä istuntopäivässä käsiteltävien asioiden määrä olisi vähäisempi. Perusteluvollisuuden keventäminen on joka tapauksessa

ongelmallinen jälkikäteisen laillisuusvalvonnan näkökulmasta. Muutoksenhaku-aika ei hovioikeuksienkaan juttupaine huomioon ottaen ole käsittelyaikoihin merkittävästi vaikuttava pullonkaula. Ehdotus voisi päin vastoin johtaa siihen, että valitusmääräajan pidentämispyyntöjä saapuisi käräjäoikeuksiin nykyistä selvästi enemmän.

Tuomariliitto ei lähtökohtaisesti kannata toimenpide-ehdotukseen 21 sisältyvää hovioikeuksien toimivaltajaosta poikkeamista keskittämällä yksittäisiä asiaryhmiä vain tietyssä tai tietyissä hovioikeuksissa käsiteltäväksi ilman erityisen painavia syitä. Yksittäisten asioiden kuulumisen keskittämisen piiriin kuuluvaan asiaryhmään ei välttämättä ole yksiselitteistä ja voi johtaa uusiin tulkintaongelmiin.

Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehdotet riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Toimenpide-ehdotuksen 40 mukainen riitaprosessin menettelytapojen eriyttämisen ja kehittämisen vaihtoehtojen selvittäminen ja alkaneen pienriitamenettelyn kehittämisen jatkaminen on kannatettavaa. Oikeudenkäymiskaari tarvitsee kattavan kehittämistarpeiden tarkastelun, koska riita-asiat ovat aikaisempaa moninaisempia. Yhtäältä pienemmille asioille on perusteltua olla tarjolla kustannustehokas ja joutuisa menettely, ja toisaalta ns. laajat riita-asiat ovat selvästi aikaisempaa vaikeampia, laajempia ja oikeudenkäyntien taloudelliset intressit yhä suurempia. Kokonaistarkastelun yhteydessä on syytä tarkastella kokoonpanoa koskevia säännöksiä, jotta tuomariresurssit voidaan kohdentaa asian laatuun nähden oikein.

Pidemmän aikavälin toteutuksen vaativat toimenpide-ehdotukset liittyvät prosessi- ja oikeuspaikkasäännöksiin, asioiden tarkoituksenmukaiseen käsittelypaikkaan sekä toimitilakysymyksiin. Myös näitä tulisi tarkastella alatyöryhmiä laajempina kokonaisuuksina ja tarvittaessa yli tuomioistuinlinjojen, jolloin on mahdollista arvioida toimenpiteiden tosiasiallisia taloudellisia vaikutuksia. Asiamiespakon selvittäminen laadun varmistamiseksi esimerkiksi laajoissa riita-asioissa on kannatettavaa. Kohdan 62 osalta Tuomariliitto nostaa esiin, että selvitys asiamiespakon tarpeesta olisi aiheellista ulottaa myös markkinaoikeudessa käsiteltäviin asioihin.

Yksittäisistä toimenpide-ehdotuksista Tuomariliitto nostaa esille numerot 34–35, 37, 39 ja 40–41, 44, 50–51, 53 ja 58.

Asioiden tarkoituksenmukaisen käsittelypaikan selvitystyössä on tärkeää huomioida, etteivät tuomioistuimelle kuuluvaa tuomiovaltaa sisältävät ratkaisut siirry täytäntöönpanoviranomaiselle taikka muulle viranomaiselle ratkaistaviksi.

Mainittujen asiaryhmien osalta tuomariliitto kannattaa velkajärjestelyasioiden osalta tehtävien jakamisen selvittämistä. Sitä vastoin ottaen huomioon viimeaikaiset tehdyt selvitykset ja arviointityöt Tuomariliitto katsoo, ettei summaaristen asioiden siirtämisen selvittäminen ole mahdollista. Kuluttajariitalautakuntaan nyt ohjautuvien

asioiden siirtäminen yleisiin tuomioistuimiin aiheuttaa lisäresurssien tarvetta ja kustannuksia, ja vähentäisi siten muiden asiaryhmien siirtämisestä syntyviä säästövaikutuksia.

Selvitys jatkokäsittelylupajärjestelmän toimivuudesta ja mahdollisesta muutoksenhaun rajoittamisesta näytön osalta riita-asioissa olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa samanaikaisesti siinä vaiheessa, kun on saatu kokemuksia videotallenneuudistuksesta. Toimenpide-ehdotuksessa 37 mainittu jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisen rajoittaminen laajoissa riita-asioissa olisi kuitenkin omiaan siirtämään oikeudenkäyntien painopistettä näissä asioissa ei-toivotulla tavalla käräjäoikeuksista hovioikeuksiin. Ehdotus merkitsisi, että entistä useammassa asiassa muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun voisi hakea hovioikeudesta rajoituksetta. Tällaisen ehdotuksen toimivuus keinona parantaa korkeimman oikeuden edellytyksiä antaa ennakkopäätöksiä on muutenkin kritiikille altis. Ehdotusta ei tältä osin voidakaan pitää kannatettavana erityisesti, kun korkeimman oikeuden mahdollisuuksia antaa ennakkopäätöksiä jo tullaan tehostamaan ennakkopäätöskysymys- ja ns. hyppyvalitusmenettelyillä. Lisäksi ehdotus on ristiriidassa toimenpide-ehdotuksen 23 kanssa, jossa rikosasioiden osalta ehdotetaan selvitettäväksi päinvastoin laajentaa jatkokäsittelylupamenettelyn soveltamisalaa.

Toimenpiteet prosessin tehokkuuden lisäämiseksi voidaan toteuttaa tuomareita kouluttamalla jo lyhyelläkin aikataululla ilman säädösmuutoksia. Tuomariliitto ei pidä kannatettavana asettaa kategorisia sivu- tai aikamääriä, vaan asia tulee jättää puheenjohtajan prosessinjohtotoimien varaan. Kirjallisten todistajankertomusten edellyttäminen tai salliminen nykyistä laajemmin muuttaisi siviiliprosessin menettelytapaa huomattavasti eikä se ole kannatettavaa todistelun suullisuuden ja välittömyyden turvaamiseksi. Myös todistelun luotettavuus vaarantuu merkittäväällä tavalla. Asian ratkaiseminen kansliassa asianosaisen sitä vastustaessa ei ole kannatettavaa. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate asianosaisen oikeudesta tulla kuulluksi edellyttää, että asianosainen saa käräjäoikeudessa riitaisessa asiassa suullisen käsittelyn, mikäli niin haluaa.

Asian käsittelyn siirtäminen toiseen tuomioistuimeen asianosaisten suostumuksella asioiden tasaisen jakautumisen vuoksi edellyttää myös vastaanottavan tuomioistuimen suostumusta.

Sovittelu oikeudenkäynnin vaihtoehtona on hyvin käytössä ainakin suurimmassa osassa käräjäoikeuksia. Asiakohtaisesti tulee sovittelijan ratkaistavaksi, soveltuuko asia tuomioistuinsovitteluun eikä tiettyjen asiaryhmien mahdollista rajaamista sovittelun ulkopuolelle voida pitää kannatettavana.

Lapsiasioiden prosessi on erityinen prosessilaji ja menettelyn kehittäminen on kannatettavaa. Tarkoituksenmukaista olisi, että vain riitaiset lapsiasiat päätyisivät tuomioistuinsovittelyyn tai tuomioistuinsovitteluun, kun asianosaiset voivat hoitaa asiat myös sopimusteitse ja vahvistuttaa sopimukset lastenvalvojalla. Mahdollinen

uudistus olisi tarkoituksenmukaista tehdä kokonaisuudistuksena, joka edellyttää lisäselvittelyä yhteistyössä viranomaistahojen kanssa.

TL kannattaa toimenpide-ehdotusta 58 oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännösten arvioimiseksi oikeudenkäyntikulujen ja kuluriskin pienentämiseksi.

Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Tuomariliitto ei lähtökohtaisesti kannata hallinto-oikeuksien alueellisesta toimivaltajaosta poikkeamista ja yksittäisten asiaryhmien keskittämistä vain yhdessä hallinto-oikeudessa käsiteltäväksi ilman erityisen painavia syitä.

Ensisijaisesti tulisi huolehtia alueellisten hallinto-oikeuksien resurssien riittävydestä sekä tietojärjestelmien kehittämisestä siten, että alueellisilla tuomioistuimilla olisi mahdollisuus tutustua tietoteknisen yhteyden kautta toistensa ratkaisukäytäntöön oikeuskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi ilman, että ratkaisuja tarvitsisi erikseen pyytää toisesta tuomioistuimesta.

Turvapaikka-asioiden hajauttamiseen käsiteltäviksi kaikkiin hallinto-oikeuksiin suhtaudutaan myönteisesti. Nykyinen malli, jossa tämä asiaryhmä on keskitetty neljään alueelliseen hallinto-oikeuteen, muodostaa erikoisen ja vaikeasti perusteltavan poikkeuksen hallinto-oikeuksien normaaliin alueelliseen toimivaltajakoon ja jossain määrin ongelmia, kun perustellusti samassa yhteydessä ratkaistavat asiat saattavat tietyissä tilanteissa ohjautua eri hallinto-oikeuksiin.

Erityistuomioistuimia (vakuutus-oikeus, markkinaoikeus ja työtuomioistuin) koskevat toimenpide-ehdotukset ovat lähtökohtaisesti kannatettavia.

Markkinaoikeuden osalta todetaan esimerkkinä ehdotukseen 88 liittyen, että nykyisellään mainitun ehdotuksen koskemien hankinta-asioiden menettelysäännökset on sijoitettu osin hankintalakiin ja osin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettu laki sisältää lähinnä viittaussäännöksen niihin (3 luvun 1 §). Menettelysääntely on vastaavalla tavalla pirstaleista myös kilpailu- ja valvonta-asioissa, joihin liittyvät ehdotukset 89 ja 90. Mikäli ehdotuksien yhteydessä ei ole tarkoitus tehdä lakiteknisiiä muutoksia eri laeissa olevien menettelysäännösten kokoamiseksi yhteen, kunkin menettelysäännösten muutosehdotuksen yhteydessä tulisi siten selvittää, missä laissa muutoksista on lainsoveltamisen kannalta selkeintä säätää.

Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Oikeudellisen neuvonnan ja avustamisen selkiyttäminen sekä oikeudenkäynnin kustannuksiin ja oikeusapuun sekä oikeudenkäyntikuluihin liittyvät toimenpide-ehdotukset tulee arvioida ja toteuttaa osana laajempaa kokonaisuutta. Tässä yhteydessä tulee tarkastella oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kelpoisuusvaatimuksia. Olennaista on tehdä kokonaisuudistus, jossa avustajia koskevat lait, kelpoisuusvaatimukset, avustajien oikeudellinen asema kuten riippumattomuuden suoja ja avustajien valvonta selkiytettäisiin ja yhdenmukaistettaisiin. Kaikessa uudistustyössä on kuitenkin tärkeää huomata, että vastuuketjut tulee suunnitella sellaisiksi, että asioiden eteneminen jonkun avustajan toimesta on varmaa.

Yksittäisistä toimenpide-ehdotuksista Tuomariliitto nostaa esille ehdotuksen 99, joka on sisällöltään sellainen, että se edellyttää merkittävää lisärahoitusta oikeudenhoidon alalle.

Oikeudenkäyntikuluriskin pienentämiseksi on selvitettävä laajemmin keinoja vaikuttaa oikeudenkäynnistä aiheutuvien kustannusten kasvuun ja tukea oikeudenkäynnin asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Kuten muutoinkin oikeudenhoidon alalla vahvaan riippumattomuuteen kuuluu olennaisena osana myös perusrahoituksen riittävyys sekä oikeuslaitoksen riippumatonta asemaa tukeva tulosohjausjärjestelmä.

Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

Tuomariliitolla ei ole yleisten kommenttien lisäksi tämän alatyöryhmän ehdotuksiin lausuttavaa.

Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

Tuomariliitto toteaa, että palvelussuhteen ehtoja, palkkausta ja palkitsemista on kehitettävä kiireellisenä ja siihen on varattava riittävä rahoitus, jotta tavoitteet palkkauksen kilpailukykyisyydestä saadaan toteutettua.

Tuomarikunnan palkkaus on irrotettava nykyisestä virkaehtosopimusjärjestelmästä ja säädettävä palkkauksesta erillinen laki (lakipalkka) tuomioistuinten riippumattomuuden vahvistamiseksi ja kansainvälisten suositusten täyttämiseksi.

Työtehtävien palkkaus suhteessa tehtävien vaativuuteen on olennainen tekijä parhaiden osaajien houkuttelemiseksi oikeuslaitoksen palvelukseen.

Julkisessa keskustelussa on erityisesti kiinnitetty huomiota käräjänotaareiden kohtuuttoman alhaiseen palkkaukseen. Tuomariliitto on esittänyt vuodesta 2020 lähtien, että käräjänotaareiden istuntolisä korotetaan 175 eurosta 600 euroon kuukaudessa. Istuntolisää on tarkistettu viimeksi yli 9 vuotta sitten. Tuomariliitto toteaa, että Tuomioistuinvirastolla on mahdollista korjata välittömästi käräjänotaarien palkkausta korottamalla istuntolisää, koska sen suorittaminen perustuu työnantajan päätökseen eikä virkaehtosopimusjärjestelmään.

Lainkäyttöhenkilöstön voimavarojen turvaaminen ja niihin liittyen kokoonpanoa koskevat uudistukset tulee arvioida kokonaisuutena kautta tuomioistuinlinjojen.

Tuomariliitto katsoo, että kokoonpanoja koskevaa sääntelyä oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 7 §:ää §:ää on syytä täsmentää. Tuomariliiton tietojen mukaan säännöstä sovelletaan epäyhtenäisesti käräjäoikeuksissa. Osa päälliköistä tulkitsee säännöstä niin, että vahvennetun kokoonpanon käyttö rikosasioissa edellyttää esimiehen suostumusta. Apulaisoikeusasiamies on todennut ratkaisussa EOAK/44/2021, että päätösvalta siitä, käsitelläänkö yhden tuomarin toimivaltaan kuuluva rikosasia yhden tuomarin kokoonpanossa, vai lautamieskokoonpanossa vai kolmen tuomarin kokoonpanossa kuuluu oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 7 § 1 momentin nojalla valmistelusta vastaavalle tuomarille. Apulaisoikeusasiamiehen käsitys, ettei säännöksen soveltamisessa olisi epäselvyyttä ei pidä paikkaansa. Ratkaisukokoonpanolla on vaikutuksia käsittelyn asianmukaisuuteen ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevien vaatimusten toteuttamiseen.

Kokonaisuudistuksessa voidaan arvioida johtamiseen, virkarakenteeseen, kelpoisuusvaatimukseen, rekrytointiin, vaihtuvuuteen ja alan houkuttelevuuteen sekä turvallisuuteen liittyvät toimenpide-ehdotukset koko oikeuslaitoksen piirissä.

Tuomareiden koulutusjärjestelmää on kehitettävä edelleen. Tuomariliitto viittaa Tuomarinkoulutuslautakunnan lausunnossa esiin tuotuihin seikkoihin, että nykyinen koulutusjärjestelmä ei ole tuottanut riittävästi uusia tuomareita. Lisäksi tuomioistuinten lainkäyttöhenkilöstölle on turvattava riittävä ja laadukas koulutustarjonta sekä mahdollisuus osallistua koulutukseen ammattitaidon kartuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Koulutukseen on varattava riittävät resurssit. Tuomioistuinharjoittelua on kehitettävä.

Yksittäisistä toimenpide-ehdotuksista Tuomariliitto nostaa esille 104, 147, 150, 154 ja 155.

Valtakunnallisten työjonojen selvittäminen tulee olla ensisijainen suhteessa henkilöstön liikkuvuuteen, virastojen yhdistämiseen tai toimipaikkojen karsimiseen. Useamman tuomioistuimen yhteiset tuomarin virat eivät sitä vastoin ole kannatettavia. Tuomarin siirtämistä toiseen tuomioistuimeen määrääjäksi voidaan

pitää kannatettavana edellyttäen, että se perustuu nykyisen tuomioistuinlain mukaisesti tuomarin suostumukseen. Tuomariliitto pitää perusteltuna rajoittaa tuomioistuinharjoittelu lainkäyttöhenkilöstön omana harjoittelumuotona, joten mahdollinen uusi harjoittelumuoto tulisi luoda muille henkilöstöryhmille tai muihin juristitehtäviin sen rinnalle erillisenä. Tuomariliitto toteaa, että nimitysmenettelyyn liittyvät kirjalliset lausunnot tulisi laatia hakijoita ja heidän ansiotaan tasapuolisemmin arvioimalla myös tilanteissa, joissa lausunnon antaneella virastolla on kokemusta vain osasta hakijoita.

Toimipaikkarakenteen arvioinnissa/uudistamisessa on huomioitava, että kaikkialta maasta on oltava asianmukainen mahdollisuus asioida viranomaisessa etenkin silloin, kun asiointi edellyttää henkilökohtaista käyntiä/läsnäoloa viranomaisen luona.

Tuomariliitto kannattaa sitä, että urakehitys- ja tehtäväkiertomahdollisuuksia suunnitellaan yhteisesti koko oikeuslaitoksen sisällä.

Tuomareiden epäasiallinen vaikuttaminen ns. maalittaminen on kriminalisoitava.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Helsingissä 28.11.2024

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä
puheenjohtaja

Minna Hällström
varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa.

Tuomarikunnanyhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.